

Александар Р. Лукић¹
Институт за политичке студије
Београд (Србија)

327::911.3(470)"20"
323(470)
Прејледни научни рад
Примљен 21/02/2023
Измењен 28/04/2023
Измењен 06/05/2023
Прихваћен 12/05/2023
doi: [10.5937/socpreg57-42984](https://doi.org/10.5937/socpreg57-42984)

НОВА ГЕОПОЛИТИЧКА ПЕРЕСТРОЈКА

Сажетак: После Черњенкове смрти и доласком Горбачова на власт, 1985. године, у Совјетском Савезу је започео период познат као перестројка. Престројавање је довело до привидног краја хладног рата, али и дезинтеграције Совјетског Савеза, захваљујући Јељциновом проглашењу суверенитета Руске Совјетске Федеративне Социјалистичке Републике (РСФСР). Захваљујући том чину, дивше совјетске социјалистичке републике, међу којима је и Украјина, постале су независне државе. Сједињене Америчке Државе прогласиле су победу у хладном рату и успостављен је нови светски поредак са Сједињеним Државама као великим хегемоном.

У овом раду настојаћемо да покажемо да актуелни сукоб на територији Украјине није почео 2022, па ни 2014. године (када је сукоб постао оружани), већ самим успостављањем независне државе Украјине 1991. године, на историјски руским земљама, са циљем стварања нове украјинске нације. Тридесетогодишња историја украјинске државе сведочи о њеном не-руском и антируском карактеру, као и о отвореном утицају Сједињених Америчких Држава, што је посебно дошло до изражаја у тзв. обојеним револуцијама и оружаном преврату 2014. године који је довео до збацивања легално изабраног председника државе Виктора Јануковича.

Руска интервенција 2022. године показује да је на делу нова перестројка која има глобални геополитички карактер. Денацификација и демилитаризација Украјине, као постављени циљеви Руске Федерације, представљају две кључне мере нове перестројке. Ако буде успешна, истовремено би требало да означи и крај америчке хегемоније и стварање новог мултицентричног света. Ако не успе, онда ће досадашња хегемонија до даљњег бити потврђена, а Русији највероватније прети даља дезинтеграција.

Није реч, дакле, о сукобу између Русије и Украјине, већ о одсудној борби између Русије и колективног Запада, на челу са Сједињеним Америчким Државама. Зато се Запад свим силама, и уз велике економске жртве, труди да добије овај рат. Украјину не брани због ње саме, већ због својих интереса. Не својом вољом, Украјинци су стављени у позицију трагичног народа који служи остваривању западних интереса.

Кључне речи: Перестројка, Русија, Украјина, нација, хегемонија, сукоб

---

¹ aleks.lukic@mail.ru

*Чудна стївар, ваша Русија, не моћу да огредим,
за шїа је ѡредогрећена и куда она иде, али је за
нешїо важно ѡредогрећена.*

Шелинг

УВОД

У фебруару 2022. године започела је војна интервенција Русије на територији бивше совјетске социјалистичке републике, а данас независне државе Украјине. За разумевање тог догађаја не може да се користи појам агресија, нити појам инвазија² и слично, зато што би то било веома површно сагледавање ствари које би подразумевало да су Русија и Украјина две независне државе, ако не одувек, онда већ веома дуго, да Руси и Украјинци представљају два потпуно различита народа, те да је Русија, ничим изазвана, из својих империјалних амбиција напала једну недужну земљу којој Сједињене Америчке Државе, из кантовског осећања моралне дужности, желе да помогну да се одбрани. Историјске чињенице говоре да ствари не стоје баш тако.

Украјина, као државолики субјект, настала је 1917. године на територији руске државе као резултат Октобарске револуције, али на далеко мањој територији од садашње.³ Са друге стране, заговорници украјинског идентитета, као посебног и самосталног у односу на руски, тврде да су заправо преци данашњих Украјинаца створили државу у Кијеву и да су себе назвали именом „Рус“ (*Русь*), а да је од 17. века, када су Пољаци освојили те територије, то име замењено новим именом „Украјинац“. Кијевска Русија у том смислу била би заправо прва украјинска држава, док би друга била Галичко-Волинска краљевина.⁴ Међутим, оваква схватања тешко могу да буду одржива, између осталог и због своје недоследности у именовању – израз

---

² Овде немамо у виду формално-правни основ, где такође постоје неслагања, већ сагледавамо догађаје преваходно са геополитичког и историјског становишта.

³ У том погледу Е. Попов пише како је Украјина настала „на политичкој мапи Европе пре нешто више од 100 година и дуговала је своје кратко постојање (Украјинска Народна Република, 1917–1920) не историјском избору украјинског народа, већ још једном потресу у Русији“ (Роров, 2022, стр. 172). Сличну тезу истиче и Д. Петровић када каже да Украјина никада у данашњим границама није постојала као независна држава, те да унутар те државе „можемо разликовати историјско-културно-политичке просторе који се различито одређују према свом идентитету, етницитету (који је суптилно нијансиран) и политичком одређењу припадности“ (Петровић, 2007, стр. 180).

⁴ Заступник таквог становишта је на пример Д. Дорошенко, украјински историчар, који сматра да је „Русију-Украјину“ од Московске Русије одвојило татарско освајање, што је даље „продубило разлике које су већ и раније постојале између украјинског и руског (управо великоруског) културно-историјског типа“ (Doroshenko, 1939a, стр. 40). Исти аутор каже да су „имена ‘Малоруси’ и ‘малоруски’ књишког порекла и у самом народу нису била примљена“ (Ibid.). Са друге стране, на пример, за В. Розова израз „Малоруси“ није упитан. Он пише да Малоруса има око 40 милиона, али да никада нису имали своју државу, иако су други по бројности међу Словенима и заузимају велику територију: „нешто на запад од Карпата, па се шири дуж северне обале Црног и Азовског мора далеко на исток, додирујући чак западни Кавказ; већа је, према томе, од Немачке заједно са Аустријом и Судетима...“ (Rozov, 1939, стр. 3).

„Великоруси“ користи се као легитиман, док се „малоруси“ сматра књишким. Такође, не постоји добро објашњење зашто би тај народ уопште мењао своје руско (*Русь*) име у украјинско.⁵

Да бисмо разумели узроке садашњих збивања на територији Украјине, потребно је, дакле, да се вратимо мало у прошлост и размотримо и протумачимо историјске услове који су до њих довели. У раду ћемо се фокусирати на ближи период и применити историјску методу, у комбинацији са компаративним и херменеутичким приступом.⁶ Настојаћемо да утврдимо њихову везу са оним што се дешавало у СССР-у последњих година његовог постојања, у времену познатом као перестројка, његовим растурањем и стварањем независних држава од совјетских социјалистичких република које су улазиле у његов састав.⁷

Актуелни сукоб на територији Украјине, према нашем мишљењу, није почео 2022. године, већ самим успостављањем Украјине као независне државе 1991. године на историјски руским земљама са циљем стварања нове нације као не-руске и антируске, чиме би се створили услови за успостављање тзв. анакондиног загрљаја или „кордона“ око Русије, са циљем њеног опкољавања и „обуздавања“. Хладни рат у том погледу заправо није завршен 1991. године. Према нашем виђењу, три су фазе његове завршнице, а последња није остварена. Прва фаза претпостављала је нестајање Варшавског уговора (омогућио ју је Горбачов повлачењем из Немачке Демократске

⁵ Историчар А. Јелачић пише да је Галиција у састав руске државе ушла за време кнеза Владимира, 981. године, а да је од средине 14. века, када је пољски краљ Казимир Велики освојио Галичку Русију, па све до 1772, била део Пољске. Тада је дошло до појаве унијатства и спровођења колонизације, али Галиција, према Јелачићевом мишљењу, „није никада изгубила своју руску свест и руски карактер, иако је племство било пољско, а градско становништво великим делом жидовско“ (Јелачић, 1929, стр. 26, 27). Москва је у стварању руске државности добила на значају у смислу примата тек пресељењем митрополије у Москву 1326. године „јер је митрополит био један у читавој Русији, док је великих кнежева било више... Сви су митрополити, без обзира на народност, Грци, Руси и Срби радили у истом правцу“ (Јелачић, 1929, стр. 41, 42).

⁶ Историјска метода, како пише Д. Танчић, „првенствено истражује појаве и процесе *преко збивања и догађања* (иодвукао А. Л.)“ (Танчић, 2010, стр. 181). Дакле, да бисмо објаснили једну појаву, потребно је да познајемо и неку другу у прошлости која је са њом повезана. Компарацију и историјски метод потребно је комбиновати како би се у истраживању добили поуздани резултати: „Сва досадашња друштвена, историјска, политиколошка и друга научна истраживања су показала да се појаве и процеси (друштвени, историјски, политиколошки и др.) могу објаснити само под условом да се у довољној мери познају историјски услови у којима је настала и развијала се одређена појава, процес“ (Танчић, 2010, стр. 206). У методолошком погледу циљ нам је да истакнемо идеју узрочности, тј. узрочно-последичне повезаности догађаја у историјском развоју, слажући се са општепознатим Тукидидовим ставом да историја треба да буде „отисак истине“. Примењена метода у том смислу разликује се од историјске дескрипције која би подразумевала скуп међусобно неповезаних догађаја.

⁷ Може се, наравно са релевантном аргументацијом, ићи и у нешто даљу прошлост, на пример до 1917. године и стварања споменуте Украјинске Народне Републике, или до формирања СССР-а 1922. године, тј. до распарчавања Руске Империје на совјетске републике, али то за потребе овог рада није неопходно, а захтевало би простор који би значајно превазилазио предвиђени обим. У суштини, уверени смо да садашње догађаје у Украјини треба посматрати у ширем историјском контексту, како би се на прави начин разумели.

Републике – НДР). Друга фаза је била раздруживање СССР-а (омогућио ју је Јељцин Декларацијом о државном суверенитету Руске Совјетске Федеративне Социјалистичке Републике – РСФСР). Трећа фаза требало је да буде растурање саме Руске Федерације (РФ). О томе сведочи чињеница да су после проглашења суверенитета РСФСР и њени субјекти прогласили свој суверенитет. Ипак, Јељцин је успео да постигне федерални уговор на који једино није пристала Чеченија, због чега су вођена два чеченска рата. Чеченски сепаратизам зауставио је Владимир Путин, захваљујући победи у Другом чеченском рату, и тихо започео јачање руске државе. О могућности, али и потреби, дезинтеграције РФ пишу чак и руски „дисидентски“ новинари као што је А. Коваљов, оптужујући је да је геноцидна империја.⁸

Основна хипотеза овог рада састоји се у томе да је сада на делу нова перестројка која такође има глобални геополитички карактер, али са другачијим смером и садржајем. Догађаји који су уследили после почетка интервенције – референдуми у четири области (херсонска, запорошка, доњецка и луганска) и њихово присаједињење Руској Федерацији, успостављање стратешког савеза између Русије и Кине, тенденције ка проширењу организације БРИКС, помирење Саудијске Арабије и Ирана, сарадња Индије и Кине и политичко позиционирање земаља Африке, Азије и Јужне Америке у односу на украјинску кризу, говоре у прилог нашој хипотези.

Прве назнаке нове перестројке могле су се видети у Путиновом чувеном говору у Минхену 2007. године, када је, између осталог, рекао: „Сматрам да је једнополарни модел не само неприхватљив већ и немогућ у данашњем свету... Оно што је још важније, јесте да је сам модел мањкав, јер у његовој основи нема, и не може бити, моралних основа за савремену цивилизацију“ (Putin, 2022, str. 14).

Денацификација и демилитаризација Украјине представљају нужне мере које Русија спроводи у овом сукобу, како би се зауставило стварање нове украјинске нације од рускоговорећег народа Малорусије и Новорусије. Истовремено, успех ове операције означио би и крај америчке хегемоније и стварање новог мултицентричног и правичнијег света. Неуспех би потврдио досадашњу хегемонију, а Русију довео у тешко одрживу ситуацију.⁹

У раду ћемо се нешто детаљније бавити изворном перестројком, како бисмо елаборирали и одбранили постављену хипотезу. О самој перестројци објављен је велики број радова. Међутим, у литератури нисмо успели да пронађемо релевантне радове који повезују перестројку и садашњу ситуацију у Украјини као један континуирани

---

⁸ Коваљов у том смислу за амерички часопис *Форин ѡолиси (Foreign Policy)* пише: „Данашња Русија је, на крају крајева, огромна мултиетничка држава, резултат векова империјалних освајања, потчињавања, колонизације, пресељења и геноцида. Неки су чак предложили да се Русија деколонизује, разбијајући је дуж етничких граница како би се ослободиле њене заробљене мањине“ (Kovalev, 2023).

⁹ На делу је заправо сукоб два система вредности. Пишући о процесу „обрнутог Вавилона“, који представља поновно успостављање једнојезичности (*ὁμοφωνία*) и последично нестанак народа и стварање хомогеног човечанства као заједнице појединаца, у одређеном смислу смо га предвидели: „Многољудни народи као што су руски или кинески, такође ће подлећи, уколико не дође до одлучног отпора на нивоу свести. Кључно је питање да ли до тога може да дође без неког великог рата у могућем сукобу Истока и Запада у будућности“ (Lukić, 2018, str. 208).

процес, што представља нашу основну интенцију. До 2008. године, како примећује З. Милошевић: „Српски научници о украјинском проблему су мало, односно ништа нису писали, тако да је ова тема својеврсна тајна коју тек треба разоткрити, описати и анализирати“ (Milošević, 2008, str. 11).

Ситуација је данас нешто боља. У том погледу вреди издвојити зборник радова *Украјинско питање данас* (Z. Milošević, ed., 2015) у којем се разматрају социолошки, геополитички и историјски аспекти украјинског питања. У уводном слову овог зборника А. Огородников „украјинство“ одређује као основну идеју у борби против руског јединства и државности, као антисистем наспрам система руске хиљадугодишње цивилизације (види: Ogorodnikov, 2015). Украјинском темом у овом зборнику, поред Огородникова, бавили су се К. Шевченко, З. Милошевић, Е. Спицин, Ф. Гајда, А. Полунов, Л. Криштапович, Н. Малишевски, С. Перишић, Д. Пророковић, Б. Баљ и С. Сироватски.

Часопис *Социолошки преглед* већ је имао тематски блок посвећен украјинској кризи под насловом „Глобалне последице украјинске кризе“¹⁰, где су поред уредника темата В. Цветковића, своје виђење дали Д. Пророковић, Б. Димитријевић, М. Целетовић и П. Станојевић. Хипотеза коју у свом тексту износи Д. Пророковић да „последнице ескалације украјинске кризе неповратно трансформишу геополитичко окружење и тако индукују обликовање новог светског поретка“ (Proković, 2022, str. 744), корелира са нашом хипотезом да је на делу нова геополитичка перестројка.

Што се тиче научних монографија на српском језику, овом темом студиозно се баве З. Милошевић (*Руско питање данас*, 2006; *Од Малоруса до Украјинаца*, 2008. и др.) и Д. Петровић (*Геополитика савремене Украјине*, 2009; *Украјинска криза и украјинско-руски конфликти 2019–2022*, 2022. и др.). Од значаја за ову тему јесте и књига С. Антонића *Два заветна народа: Руси и Срби* (2022).

У истраживању смо посебну пажњу посветили књизи *Украјина није Русија* (2002) коју потписује бивши украјински председник Леонид Кучма, а која према његовом признању заправо представља тимски рад већег броја људи у којем је представљена суштина украјинске идеологије и изградње украјинске нације, као и дела која су настала као реакција на њу – *Украјина је ипак Русија*, С. Сидоренка (2005) и зборник радова „*Украјинска*“ *болести руске нације*, који је приредио М. Смољин (2004).

ГОРБАЧОВ И ПЕРЕСТРОЈКА

Догађаји који су произашли из одлуке о почетку перестројке, како исправно примећује С. Величко, „имају огромно историјско значење како за судбину бивших совјетских република, у првом реду за Русију, тако и за цео свет“ (Velichko, 2005).¹¹

¹⁰ Види: *Социолошки преглед*, 56 (3)/2022, 737–872.

¹¹ Изворна перестројка, која је започела 1985. године, није подразумевала само економско, већ и друштвено-политичко престојивање које је довело до рушења Берлинског зида, уједињења Немачке, распуштања Варшавског уговора, Јелциновог проглашења суверености руске совјетске републике, чиме је сувереност практично поклоњена и другим републикама СССР-а, што је довело до његовог растурања 1991. године, али и сепаратизма у оквиру саме

Реформе М. Горбачова¹², које је подразумевала перестројка, могу да се поделе у две фазе: прва фаза (1985–1987) подразумевала је модел „одозго“, а друга фаза (1987–1991), која је подразумевала демократизацију политичког система и увођење тржишне привреде, заснивала се на покличу „Подржите одоздо!“ (Sogrin, 1994). На јануарском пленуму ЦК КПСС, 27. јануара 1987. године, закључено је да је стање у Совјетском Савезу тешко, да се земља налази у великој кризи и да су због тога потребне револуционарне и свестране трансформације у свим сферама друштва, а пре свега у економији и политици (Gorbachev, 1988a). Концепција перестројке која је тада усвојена, подразумевала је сет различитих мера.¹³

Перестројка је замишљена као реконструкција, што значи да се систем истовремено руши и гради. Ј. Афанасјев у том смислу каже: „Изградња – да, али не на празном простору, него такорећи на већ заузетом месту у простору, у густој давно насталих економских, политичких и идеолошких структура и формација, од којих оно што има вредност, што је оправдало себе и што има перспективу, треба да послужи као ослонац и услов, а нешто треба одбацити као баласт и као кочницу ради откривања могућности социјализма“ (Afanasyev, 1988, str. 123). И сам Горбачов говорио је да се идеја перестројке ослања на 70-годишњу историју, да сједињује „континуитет и новаторство, историјско искуство бољшевиизма и садашњост социјализма“, да представља ново политичко мишљење као филозофију акције или, боље речено, као филозофију живота (Gorbachev, 1988b, str. 64, 65). Треба, међутим, имати у виду да у то време он сасвим исправно и врло аргументовано критикује и западни капитализам, тј. његов милитаризам и неоколонијализам, истичући да без војне моћи и нееквивалентне размене са земљама тзв. трећег света, није у стању да економски функционише и да се развија (Gorbachev, 1988b). Остаје велико питање, да ли је очита економска криза захтевала и рушење совјетског система власти. Велике економске кризе у капитализму, као нпр. она из 2008, нису по аналогији довеле до захтева политичке елите за рушењем капитализма. Напротив, капитализам је чуван по сваку цену, пре свега интервенцијом државе и штампањем огромне количине новца без покрића.

РФ и чеченских ратова. Све то омогућило је проширење НАТО-а на исток и довело до садашње ратне украјинске кризе.

¹² После смрти Константина Черњенка, на предлог Андреја Громика, који је тада био председник Президијума Совјетског Савеза, Михаил Сергејевич Горбачов изабран је за генералног секретара КПСС 11. марта 1985. године. Занимљиво је да је само месец дана после избора на ту функцију, на априлском пленуму Централног комитета Комунистичке партије Совјетског Савеза (ЦК КПСС), донета одлука о почетку перестројке. Тада су издвојене три групе мера које би перестројка требало да садржи: реорганизацију управљања и планирања привреде, темељно побољшање стила рада и активизацију људског фактора (Živanov, 1988, str. 8).

¹³ Ове мере подразумевале су савладавање механизма кочења и стварање поузданог и ефикасног механизма за убрзавање социјално-економског развоја; свестрани развој демократије и социјалистичког самоуправљања; партнерство науке и праксе зарад највиших финалних резултата; развој социјалне сфере у смислу повољнијих услова рада, живота, одмора, образовања и медицинског опслуживања; заштиту социјалистичког морала и социјалне правде и ослањање на стваралаштво маса и проширивање јавности друштвеног живота (види: Gorbachev, 1988a, str. 29). Посебно је занимљива мера која се односи на демократију и социјалистичко самоуправљање, која нам говори о могућој замисли да се направи нека синтеза тадашњег југословенског друштвеног система са западним друштвеним системом. На неки начин тако се и десило.

Тешко је рећи да ли је Горбачовљева „филозофија акције“ заиста подразумевала реконструкцију система или је од самог почетка имала за циљ рушење три темеља совјетског социјализма – марксистичко-лењинистичку идеологију, КПСС и моћну државу. У свом говору на споменутом јануарском пленуму 1987. године Горбачов се позвао на добру Лењинову мисао: „Када се започињу друштвене реформације, неопходно је, како је учио В. И. Лењин, замислити се ‘у чему се, управо, тај прелазак састоји, од чега и чему он води’“ (Gorbachev, 1988a, str. 28). Показало се, међутим, да сам Горбачов, у најмању руку, није био свестан куда води његова акција. Неспорни резултат перестројке била је деконструкција без реконструкције, тј. уништење сва три темеља на којима је Совјетски Савез почивао, а кулминирало је његовом одлуком о повлачењу СССР-а из НДР и последично њеним изласком из Варшавског уговора и уједињењем са Савезном Републиком Немачком (СРН). Излазак НДР из Варшавског уговора довео је до захтева и осталих земаља источног блока за изласком из тог савеза, што Горбачов није могао, а можда није ни хтео да спречи, па је Савез формално распуштен 1991. године.¹⁴

М. Боукер (Mike Bowker) сматра да Горбачов није имао намеру да уништи социјализам, већ само да му да форму демократије, да изгради неку врсту демократског социјализма. Међутим, он наглашава врло занимљиву ствар која се тиче путовања Горбачова на Запад пре избора на функцију генералног секретара партије: „Горбачов је путовао на Запад – у Италију као туриста и у Канаду и Британију као део званичних делегација. Стога је био упознат са Западом и није баш веровао у карикатуре совјетске пропаганде које га приказују на ружан начин“ (Bowker & Ross, 2000). Ово би могло да се протумачи тако да су та његова путовања допринела томе да он изда идеологију совјетског социјализма. У најмању руку то је необично, с обзиром на строгу методологију одабира кадрова у совјетско време, али је ипак могуће да је на Западу имао тада и неке неформалне контакте који су касније определили његово реформаторско деловање.¹⁵

ЈЕЉЦИН И ПРОГЛАШЕЊЕ СУВЕРЕНОСТИ РУСКЕ СОВЈЕТСКЕ ФЕДЕРАТИВНЕ РЕПУБЛИКЕ

Није Горбачов најзаслужнији за растурање СССР-а. Та улога припада Борису Николајевичу Јељцину. Историчар Б. Медведев описује Јељцина као живописну и најјачу личност међу руководиоцима перестројке, популисту за кога није био никакав проблем да веома гласно говори неистине, такође и као плитког, грубог и необразованог човека, али врло вештог у политичким интригама (Medvedev, 2009, str. 9, 10). Занимљиво је да га је управо Горбачов у априлу 1985. године из Свердловска довео на

¹⁴ Индикативно је да су све земље које су некада биле део Варшавског уговора, уз неке земље које су чак биле део СССР-а, данас чланице НАТО-а. Имајући све то у виду, Нобелова награда за мир коју је Горбачов добио 1990. године, готово да се подразумевала.

¹⁵ И у руској научној и публицистичкој литератури могу се пронаћи бројни радови у којима се тврди да је Горбачов „издао“, а да је главну улогу у томе одиграо тада совјетски амбасадор у Канади, А. Јаковљев, који му је припремио посету тој земљи 1983. године. У том смислу И. Панарин пише: „Главну улогу у рушењу СССР-а одиграо је ставропољски Јуда М. Горбачов, доведен на власт у СССР помоћу страних сила“ (Panarin, 2012).

дужност у Москву. Испрва је био начелник одељења за грађевину, да би у новембру исте године био постављен за шефа московске партијске организације. После иступа на Пленуму ЦК КПСС у октобру 1987. године, у којем је критиковао рад партије и самог Горбачова, смењен је са позиције првог секретара Московског градског комитета. Иако је искључен из политичког деловања, остао је члан ЦК КПСС и постављен на дужност министра у Госстроју (Државни грађевински комитет) СССР-а.

Јељцинов велики повратак у политику догодио се током 1989. године када је изабран за народног депутата Врховног совјета СССР-а. Својим јавним иступима стекао је велику популарност у народу, али подршку Горбачова и врха партије није успео да поврати. Међутим, добио је подршку на другом месту – у Сједињеним Америчким Државама. У септембру 1989. примљен је у Вашингтону на највишем нивоу. Према мишљењу Медведева „хтели су да виде Јељцина и процене његове шансе и као политичара и као личности и као могућег наследника М. Горбачова“ (Medvedev, 2009, str. 44). Сусрео се са државним секретаром Џ. Бејкером (James Baker), а у Белој кући примио га је председников помоћник Б. Скоукрофт (Brent Scowcroft). На разговор је „случајно“ свратио и председник Џ. Буш Старији (George Bush Senior).

Крајем 1989. године Јељцин је написао књигу под насловом *Исјовеси на загају шему* (објављена 1990), у којој се оштро односио према врху партије и самом Горбачову, а на Западу му је организована помпезна пропагандна кампања за промоцију књиге. Тим поводом путовао је на пролеће 1990. године у Шпанију, Италију, Велику Британију и друге европске земље. Британски новинар Џон Лојд (John Lloyd) показао се као врло обавештен када је у часопису *Фајненшел тајмс* (*Financial Times*) 16. марта 1990. године написао: „Сасвим је могуће да ће Борис Јељцин ускоро постати председник Руске Федерације, пошто заузме утицајан положај са којег може осути паљбу на свог супарника. Совјетски Савез или, у сваком случају Русија, вероватно ће се једном наћи у рукама овог лукавог, охолог човека с огромном жудњом за влашћу и вештином за постизање тог циља“ (Lloyd, 1990; цитирано према: Medvedev, str. 46). Управо тако се догодило. Британски новинар је предвидео оно што нису предвидели у врху Совјетског Савеза. Зачуђујуће лошим кадрирањем Горбачов је у мају 1990. године практично препустио Јељцину на Конгресу народних депутата РСФСР избор за председника Врховног совјета РСФСР.¹⁶ Чини се као да је то и хтео.

Већ 12. јуна 1990. Конгрес народних депутата донео је Декларацију о државном суверенитету РСФСР, а 22. јуна усвојио и документ „О разграничавању функција управе на територији РСФСР“. Ове две одлуке од кључног су значаја. Оне су *de facto* издвојиле Русију из Совјетског Савеза и истовремено развластиле федералне органе власти. Са друге стране, на овај начин Русија је такорећи поклонила суверенитет другим републикама унутар СССР. Украјина га је прогласила већ у јулу исте године. Сепаратизам Русије тада је ретко ко у Совјетском Савезу очекивао, а како пише Медведев: „Мало ко је у јуну 1990. године схватао значај и могућности који

---

¹⁶ За депутата је изабран као члан КПСС, али га је за место председника предложио опозициони блок Демократска Русија. Горбачов је од 1.060 депутата имао око 800, говорио је на Конгресу против Јељцинове кандидатуре и тражио да се гласа за кандидата кога је подржао ЦК КПСС. Јељцин је ипак победио у трећем кругу гласања са 535 гласова. Тек после тога иступио је из КПСС.

су били садржани у тој декларацији“ (Medvedev, 2009, str. 52). Био је то маестрално осмишљен потез. Следеће године и формално Совјетски Савез више није постојао. Перестројка се завршила тоталним крахом, а Русија је ушла у године велике економске и политичке кризе.¹⁷

УКРАЈИНА КАО НЕГАТИВНО ОДРЕЂЕНА ЗЕМЉА

Као тек створена независна држава, Украјина је потпала под утицај Сједињених Америчких Држава или, како наводи В. Цветковић, „колективног Запада као главног татора, ментора и мецене бивше совјетске републике“ (Cvetković, 2022, str. 834). О том односу сведоче политички потези које је повлачила новонастала држава, разне обојене револуције и, најзад, државни преврат 2014. и збацивање легално изабраног председника државе, што је означило почетак оружаног сукоба у Украјини.

Украјина је, према нашем уверењу, у садашњим границама могла да постоји као независна држава само ако је у пријатељским односима са Русијом, на сличан начин као Белорусија. То подразумева њену војну неутралност, а пре свега неулазак у НАТО. Међутим, за разлику од Белорусије, Украјина је од самог стицања независности водила политику која је условљена другачијим принципима. Два политичка потеза би могла да се издвоје као посебно важна, зато што на очигледан начин представљају остваривање интереса Запада и споменуто „обуздавање“ Русије и угрожавање њене безбедности, али, парадоксално, иду и на штету украјинске државности и благодати њеног народа, што садашњи догађаји потврђују. То су:

1. Оснивање, под патронатом САД, Организације за демократију и економски развој 1997. године – ГУАМ (Грузија, Украјина, Азербејџан и Молдавија).¹⁸ Организацији је 1999. приступио Узбекистан, али је 2005. напустио. Украјина је требало да буде водећа земља овог савеза. Да је циљ постојања тог савеза стварање поменутог „кордона“ око Русије, признали су водећи људи тих земаља.¹⁹
2. Савет националне безбедности и одбране Украјине, којим је руководио други украјински председник Л. Кучма, донео је 23. маја 2002. године одлуку која је приступање НАТО-у одредила као стратешки циљ Украјине.

¹⁷ Амерички председник Џ. Буш са усхићењем је прогласио победу у хладном рату, а амерички саветници, на челу са Џ. Саксом (Jeffrey Sachs), полутајно су дошли у Москву да спроводе „шок терапију“ која је подразумевала либерализацију цена, слободу трговине, приватизацију, финансијску стабилизацију и структурну реформу производње. Оперативци су били млади руски економски либерали Е. Гајдар и А. Чубајс, које је потпредседник Врховног Совјета РСФСР Руцкој описао као „дечаке у ружичастим панталонама и жутим ципелама“ (Ryabikin, str. 123).

¹⁸ О значају овог савеза види више: Milošević, 2008; Chkheidze, 2018.

¹⁹ На самиту ГУАМ-а, који је одржан у Молдавији 2018. године, тадашњи украјински премијер Владимир Гројсман изјавио је да је главни циљ њеног постојања да буде „појас противдејства руској експанзији и алтернативни пут дуж линије Исток–Запад... Имам у виду, не само транспортну или логистичку компоненту, већ и енергетску, општеекономску“. На истом скупу председник украјинске Врховне раде, Андреј Парубиј, означио је Украјину, Грузију и Молдавију „штитом Европе против Русије“ (види: Chkheidze, 2018).

Председник Кучма, ракетни инжењер по професији, следеће године је објавио, и то у Москви, на руском језику, књигу под насловом *Украјина није Русија*, која се бави идентитетским питањима.²⁰ Имајући у виду наслов књиге, Украјина је по својој суштини негативно одређена држава. Негативне дефиниције, међутим, по правилу нису допуштене у одређењу појмова, зато што је круцијално одредити шта нешто јесте, а не шта нешто није. Израз „Не-Русија“, који се може извести из Кучминог наслова, садржајно о Украјини не говори ништа, али шаље јасну политичку поруку – да је за украјински идентитет суштинска ствар разликовање од руског.²¹

На једној промоцији своје књиге у Москви Кучма је рекао да је главни задатак „грађење Украјинца“. Та изградња подразумевала је промену свести код рускоговорећег народа који живи на територији те бивше совјетске творевине, тј. од некадашњих Малоруса и Новоруса требало је направити Украјинца. За остварење те конструкције примењиване су различите манипулативне и насилне методе. То се превасходно односило на потискивање, па и забрану службене употребе руског језика и медија на руском језику, прогон Руске православне цркве, протежирање унијатске цркве, искривљавање историје и идеологизацију културе у холивудском кључу. Занимљиво је да су и немачки нацисти за време окупације у току Другог светског рата примењивали сличне методе и такође забранили службenu употребу руског језика и наметнули украјински језик (Milošević, 2008, str. 36).

Народ не чини само пука коегзистенција неке групе људи на одређеном простору, већ је то заједница свести међу њима. Реч је о духовној заједници заснованој на истој обичајности која се артикулише кроз језик, културу и религију. Ниједан народ не може да постоји без тих духовних и обичајносних одредница. „Да ли је Хелен још Хелен, Египћанин још Египћанин“, питао се Шелинг, уколико га апстрахујемо од његове митологије? Ако уклоните неком народу језик и обичајност, то више неће бити тај народ, већ нешто друго, а шта ће то друго бити, зависи од онога који има моћ да уклањајући једну, намеће неку другу обичајност (Lukić, 2018, str. 197). У случају Украјине, као што смо већ напоменули, нова обичајност заснива се на не-русијанству које је некада представљало унијатску полонизацију (Бретска црквена унија 1596. године), од 1922. године совјетизацију, а данас у великој мери неонацистичку вестернизацију. Мере тог типа у ствари су нужне у пројекту стварања неке нове нације, па тако и „изградње Украјинца“.

Кучмина књига имала је и контраефекат, тако што је изазвала занимање руских научника за украјинско питање, којег у ближој прошлости није било. У том погледу истичу се зборник радова насталих у 19. веку и почетком 20. века – *’Украјинска’*

---

²⁰ Постоје мишљења да Кучма заправо није аутор ове књиге, већ да она представља државни пројекат изградње украјинског националног идентитета на којем је радио велики тим људи. То је на неки начин признао и сам Кучма, говорећи да је око 50 људи писало ту књигу, а да је он само нека врста приређивача.

²¹ Зато је могуће у томе ићи и толико далеко да се говори о неким „Укрима“ као правим Словенима по којима је Украјина добила име и сл. У тој концепцији Руси уопште не би били Словени, већ монголски, османски или неки други азијатски народ (Ulyanov, 1966, str. 4). Или, како Кучма пише, реч „Украјина“ проистиче из речи „рај“, што би требало да значи да је у питању рајска земља и рајски народ (Kuchma, 2003, str. 68).

болест руске нације, који је приредио М. Смољин, Сидоренкова књига *Украјина је иакође Русија и Корени украјинског сепаратизма* Н. Уљанова (в. Milošević, 2008).

Смољин добро примећује да насловна крилатица која говори шта Украјина није, садржи суштину украјинске националистичке идеје. У предговору зборника он каже: „Држава Украјина – то је наша својеврсна евроазијска Хрватска која кида целовитост и православне руске цркве и руске државности и јединство руског народа“ (Smolin, 2004). Он одређује „украјинство“ као идеологију националног раскола у оквиру које један део нације, ума замућеног сепаратизмом, агресивно наступа против оног другог дела (Smolin, 2004). „Украјинство је својеврсно јужноруско локално западњаштво које своје идејне основе црпи из пољско-католичког светоназора. За Украјинце Запад је оличен у пољској култури, католичкој цркви и немачкој државности. По својој суштини „украјинство“ је озбиљна болест православне цивилизације у целини. Управо таква болест створила је и Хрвате и Косоваре – Србе који су издали православље. Наши јужноруски сепаратисти управо су такви издајници православне цркве и руског јединства“ (Smolin, 2004). То се добро могло видети и на примеру Црне Горе када су носиоци изградње „Црногорца/Монтенегрина“ увидели да без промене верског идентитета у томе не могу успети, па су кренули у напад на Српску православну цркву, називајући је Црквом Србије.

Сидоренко у својој књизи заступа став да су Руси троједини народ који чине Белоруси, Малоруси и Великоруси, док Уљанов сматра да је у основи украјинског сепаратизма, утицај римокатоличке цркве преко Пољака, са једне, и Козака са седиштем у Запорожју, преко којих је и дошло и до самог назива „Украјина“, са друге стране. Он запажа веома занимљиву и важну ствар: „Схема развоја сваког сепаратизма је таква: на почетку се рађа ‘национално чувство’, затим оно расте и јача, док не доведе до мисли о отцепљењу од претходне државе и стварања нове. У Украјини тај циклус догађа се у супротном смеру. Тамо се прво догодило стремљење ка отцепљењу, па се тек онда почело са стварањем идејних основа за оправдање таквих стремљења“ (Ulyanov, 1966, str. 4).

Познати руски писац С. Лукјањенко, априла 2014, у ТВ емисији *Директно са Путином* такође је указао на то да се Украјина као држава развијала у свом супротстављању Русији, усвајајући начело да је Украјина не-Русија. Таква политика, према његовом мишљењу, дала је резултате у стварању националистичко-фашистичке ситуације, док се став Русије по том питању не чује ни на Западу, ни у Украјини. У том смислу, упутио је питање руском председнику Путину – може ли Русија учинити нешто да је Запад чује?

Одговарајући на његове констатације и постављено питање, Путин је у суштини изрекао две ствари, које су и данас од изузетне важности:

1. Украјина је сложена заједница и многострадална земља, национализам који прераста и у неонацизам, појављује се на западу Украјине, а историјска прошлост тих области подразумева да су некада припадале Чехословачкој, Мађарској, Аустрији, Аустроугарској и Пољској, где никада нису били пуноправни грађани. То што су у овим државама, које су данас део ЕУ, били другоразредни људи, скоро да је заборављено, али у историјском сећању, негде

дубоко у души, остало је закопано као колективно несвесно, што резултира национализмом до неонацизма.

2. Центар, исток и југоисток данашње Украјине нешто су друго. Малорусија и Новорусија дубоко су укоренење у руској држави. У датим условима, улога Русије је улога „доброг комшије, најближег рођака“; на Западу постоји извесна забринутост због Русије, због могућег раста њене моћи и зато „више воле да нас раздвајају, растављају“. Међутим, иако се они у великој мери тиме руководе, чини ми се да ипак треба да чују глас Русије, јер имајући у виду савремене тенденције, цела Европа, од Лисабона до Владивостока, треба да се уједини да би била конкурентна и одржива у будућем свету (в. Putin, 2014).

Запад, међутим, није хтео да чује Русију. Украјинизација Малорусије и Новорусије има и своје геополитичке импликације. Како наводи З. Милошевић, „стратегии САД су мишљења да ако Украјина остане у некој врсти добрих односа са Русијом или се уједини са овом великом државом (и Белорусијом), онда ће ова руска заједница бити по свом становништву, територији и богатству јача не само од Немачке већ и од целе западне Европе“ (Milošević, 2008, str. 37). Зато је направљен ГУАМ као први корак ка припајању Украјине Европској унији и НАТО-у. Остварење тог циља није могуће без стварања украјинске нације, а украјинска нација не може да буде створена ако у тој држави опстане руски језик и Украјинска православна црква која признаје руског патријарха као врховног поглавара. Из тих разлога актуелни сукоб не може да се одреди као рат између Русије и Украјине, као руска агресија и сл., већ као принудни одбрамбено-превентивни рат Русије против Сједињених Америчких Држава и њених савезника.

ЗАКЉУЧАК

Крајњи циљ Сједињених Америчких Држава није опстанак Руске Федерације, већ њена дезинтеграција. Прогласивши себе за изузетну нацију, Сједињене Америчке Државе желе да своје вредности и циљеве наметну читавом свету. Непослушне државе које покушају да се одупру том процесу силом се приморавају на послушност. Примена силе оправдава се увек позивањем на неко добро – демократију, људска права и слободе, а државе за које се оцени да те вредности не поштују, проглашавају се за недемократске, ауторитарне, диктаторске, терористичке и слично. У том кључу бивши амерички председник Роналд Реган (Ronald Reagan) јавно је означио СССР као империју зла (*evil empire*) у свом говору пред Националном асоцијацијом евангелиста (National Association of Evangelicals), на Флориди 8. марта 1983. године (види: Reagan, 1983), а Џозеф Бајден (Joseph Biden) руског председника Путина као злочинца, на конференцији за штампу марта 2022. године (*Politika*, 2022). Међутим, чињенице говоре да би пре могло да буде обрнуто, тј. да се америчка изузетност отелотворује у оно што су сами назвали – империја зла. Довољно је у том погледу споменути милионе домородаца (Индијанаца) на северноамеричком континенту, војно непотребно бацање атомских бомби на Хирошиму и Нагасаки, Корејски рат, рат у Вијетнаму, агресију на СР Југославију и др. Америчка изузетност нема за свој циљ чак ни благостање сопствених грађана, а камоли неких „Украјанаца“. Очигледна

је спремност и за одрицање од среће сопствених грађана како би се разорила срећа других. О томе најбоље сведочи и актуелни пример са Немачком и другим земљама Европске уније чија привреда и грађани трпе велику економску штету због „сопствених“ наметнутих санкција и готово присилног учествовања у сукобу кроз слање оружја и друге врсте ангажовања. Највише страдају управо они којима Сједињене Америчке Државе „помажу“, а то је становништво некадашње совјетске социјалистичке републике, а данашње независне државе Украјине.

Није реч, дакле, о томе да Запад помаже Украјини, већ о томе да користи Украјину за остваривање својих геополитичких интереса. Украјина је талац Запада, а њени грађани су, не својом вољом, у ситуацији да буду нека врста „плаћеника“ и трагичних страдалника у сврху остваривања туђих интереса.

Ти интереси, као што смо поменули, подразумевају и дезинтеграцију саме РФ, тако да је она, не само због заустављања украјинизације већ и због сопственог опстанка била принуђена да води овај одбрамбено-превентивни рат. Руски војни успех, који је у одређеној мери изванредан чак и ако би се стало на присаједињењу Крима и његовог залеђа (Херсон, Запорожје, Доњецк, Луганск), ојачао би положај РФ и омогућио нову геополитичку перестројку, тј. стварање економски и војно моћне контратеже досадашњој англосаксонској доминацији, пре свега кроз стратешки савез са Народном Републиком Кином, којем би се прикључиле и друге државе Азије, Африке и Јужне Америке. Евантуални војни пораз РФ довео би до њене унутрашње дестабилизације и слабљења, што би могло да створи услове за њену дезинтеграцију.

Aleksandar R. Lukić¹
Institute for Political Studies
Belgrad (Serbia)

A NEW GEOPOLITICAL PERESTROIKA

(Translation *In Extenso*)

Abstract: After Chernenko's demise and Gorbachev's coming to power in 1985, the period known as perestroika began in the Soviet Union. Realignment led to an ostensible end of the Cold War and the disintegration of the Soviet Union, thanks to Yeltsin's declaration of sovereignty of the Russian Soviet Federative Socialist Republic (RSFSR). As a consequence, former Soviet socialist republics, including Ukraine, became independent states. The United States of America declared victory in the Cold War and a new world order was established with the United States as the great hegemon.

In this paper, our aim is to show that the ongoing conflict in the territory of Ukraine did not start either in 2022 or in 2014 (when the conflict became armed). Instead, the conflict was kick-started with the independent state of Ukraine being established in 1991, on historically Russian lands, the purpose of this exercise being to create a new Ukrainian nation. The thirty-year history of the Ukrainian state bears witness to its non-Russian and anti-Russian character, as well as to the undisguised influence of the United States of America, which was particularly evident in the so-called colour revolutions and the armed coup of 2014, which led to the overthrow of the legally elected president of this country, Viktor Yanukovich.

Russian intervention in 2022, which has a global geopolitical character, shows that a new perestroika is in full play. Denazification and demilitarisation of Ukraine, declared as the main goals of the Russian Federation, are the fundamental measures of the new perestroika. If the Russian Federation succeeds in this endeavour, this would undoubtedly mark the end of U.S. hegemony, while a new multicentric world would be created. If Russian intervention turns out to be a failure, U.S. hegemony will be reconfirmed so that the interests of the Russian Federation would most likely be faced with a threat of further disintegration.

Thus, this is not primarily a conflict between Russia and Ukraine, but rather a decisive battle between Russia and the collective West led by the United States. This is the reason why the West is putting in a strenuous effort, and suffering substantial economic damage, to win this war. It defends Ukraine for its own sake, not for the sake of Ukraine itself. Not by their own choice, Ukrainians are in a tragic position in which their nation is used for the achievement of Western interests.

Keywords: perestroika, Russia, Ukraine, nation, hegemony, conflict

---

¹ aleks.lukic@mail.ru

A strange thing, your Russia, I cannot determine what it is destined for and where it is going, but it is destined for something important.

Schelling

INTRODUCTION

Russian military intervention started in February 2022 in the territory of a former Soviet socialist republic, now the independent state of Ukraine. To be able to understand this event, we cannot use the term aggression or the term invasion² or, for that matter, any similar term since it would stand for a shallow view of matters, which would entail that Russia and Ukraine are two independent states, if not from time immemorial then at least for a long period of time; that Russians and Ukrainians are two entirely different nations, and also that Russia, though completely unprovoked and purely out of its own imperial ambition, attacked an innocent country to which, out of sheer Kantian sense of moral duty, the United States of America wishes to help it defend itself. Yet, historical facts by no means substantiate this state of affairs.

Ukraine was as a state-like entity established in 1917 in the territory of the Russian state, as a result of the October Revolution. However, Ukraine's territory at the time was much smaller than it is now.³ On the other hand, the advocates of Ukrainian identity, as being special and separate from Russian identity, assert that the ancestors of today's Ukrainians created a state in Kiev and called themselves *Rus* (*Русь*) and that, starting from the 17th century, which was when Poles conquered these lands, the original name was replaced by a new one - "Ukrainian". This is to say that Kievan Rus' is supposed to have been the first Ukrainian state, whereas the second Ukrainian state allegedly was the Kingdom of Galicia-Volhynia.⁴ Nevertheless, such

---

² In this particular situation we do not speak about formal or legal grounds, on which there is also disagreement. Instead, we observe events mainly from a geopolitical and historical point of view.

³ In this relation, E. Popov writes that Ukraine was established "on the political map of Europe a little over 100 years ago and that it owed its brief existence (the Ukrainian People's Republic, 1917-1920) not to historical choice of the Ukrainian people but to yet another disturbance in Russia (Popov, 2022, p. 172). A similar thesis is asserted by D. Petrović, who says that Ukraine, within its today's boundaries, has never existed as an independent state and that in this state "we can differentiate between various historical-cultural-political regions that have different approaches to their identity, ethnicity (which is subtly nuanced) and political orientation in terms of their sense of belonging (Petrović, 2007, p. 180).

⁴ An advocate of this position is, for example, the Ukrainian historian D. Doroshenko, who believes that "Russia-Ukraine" was separated from Moscovia by Tatar conquests, which "resulted in an even wider gap between the Ukrainian and Russian (as a matter of fact Great Russian) cultural-historical type (Doroshenko, 1939a, p. 40). The same author claims that the "terms 'Malorussia' and 'Malorussian' are merely academic and that people never accepted them as such" (Ibid.). On the other hand, for example, to V. Rozov, the term "Malorussians" is by no means questionable. He writes that there are approximately 40 million Malorussians but that they have never had their own state, although theirs is the second largest population among Slavs and they inhabit a huge territory: "Slightly west of the Carpathian Mountains, taking a wider area along the Black and Azov seas, going far to the east, touching even the west Caucasus; accordingly, it is larger than Germany Austria and the Sudetenland put together..." (Rozov, 1939, p. 3).

views can hardly be tenable, *inter alia*, due to “their inconsistency in nomenclature terms - the term “Great Russians” is used as a legitimate one, whereas the term “Malorussians” is considered more on the academic side. Furthermore, there is not a good explanation of why this nation would in the first place change its Russian (*Русь*) name to the Ukrainian one.⁵

Hence, to understand the causes of what is happening today in the territory of Ukraine, it is necessary to take a step back in the past, to consider and interpret historical circumstances and conditions that have led to the current events. This paper will focus on a more recent period, with the application of the historical method, in combination with the comparative and hermeneutical approaches.⁶ In this paper, we will try to establish their link to the events that occurred in the final years of the USSR, during the period known as perestroika, disintegration of the USSR and formation of independent states from what used to be Soviet socialist republics that constituted part of the USSR.⁷

In our opinion, the ongoing conflict in the territory of Ukraine did not start in 2022, but in 1995, at the time when Ukraine was set up as an independent state in historically Russian territories, with the aim of creating a new nation as non-Russian and anti-Russian in character, whereby creating the so-called anaconda ring or “cordon” encircling Russia so as to encircle and “contain” it. In this sense, the Cold War did not really end in 1991. Our position is that there are three stages of its closing period, of which the last one was never carried through. The first stage entailed discontinuation of the Warsaw Treaty (made possible

---

⁵ The historian A. Jelačić writes that Galicia became part of the Russian state in 981, during the rule of Prince Vladimir, and that starting from the mid-14th century, when Polish King Casimir the Great conquered Galician Russia, until 1722 it was part of Poland. This was when Uniatism emerged and colonisation of the population started. However, according to Jelačić, Galicia “never lost awareness of being Russian and its Russian character, although nobility was Polish, with urban population being Jewish in large part” (Jelačić, 1929, p. 26, 27). When Russian statehood was established, Moscow gained importance, in the sense of its pre-eminence, once the Metropolitanate transferred to Moscow in 1326, since “there was only one Metropolitan in the entire Russia, while there were several Great Princes... All Metropolitans, irrespective of their ethnicity, Greek, Russian, and Serbian, were committed to the same cause (Jelačić, 1929, p. 41, 42).

⁶ The historical method, as noted by D. Tančić, “primarily looks into the phenomena and processes through occurrences and events (*underlined by A.L.*)” (Tančić, 2010, p. 181). Hence, to explain one phenomenon, it is also necessary to be familiar with a different past, which is not connected with such a phenomenon. Comparison and the historical method need to be combined in order to get reliable research results: “All social, historical, political science and other research has shown that phenomena and processes (social, historical, political science, etc.) can be explained only provided that historical circumstances in which a certain phenomenon, process emerged and developed are sufficiently familiar” (Tančić, 2010, p. 206). Methodology-wise, our objective is to draw attention to the idea of causality, i.e., cause and effect connections between events in historical development, thereby fully agreeing with Thucydides’ widely known view that history is a “reflection of truth”. In this context, the applied method differs from a historical description that would entail a group of mutually unconnected events.

⁷ By using relevant argumentation, we may go even further back into past, e.g., all the way back to 1917 and the establishment of the already mentioned Ukrainian People’s Republic, or to 1922, when the USSR was established, i.e., when the Russian Empire was divided into Soviet republics. But for the purposes of this paper, it is not necessary and would also require space that substantially exceeds the envisaged size. Essentially, we are positive that the events that have taken place in Ukraine to date should be observed in a broader historical context so as to understand them in a proper manner.

by Gorbachev through the USSR withdrawing from the German Democratic Republic - GDR). The second stage was dissolution of the USSR (made possible by Yeltsin through the Declaration of State Sovereignty of the Russian SFSR - RSFSR). The third stage was supposed to be the breakup of the Russian Federation (RF) itself. The fact substantiating this is that after RSFSR's sovereignty was declared, its member entities declared their own sovereignty. Nevertheless, Yeltsin did succeed in forging the Treaty of Federation, with which Chechnya was the only one to disagree, and that is what resulted in two Chechen wars. Thanks to victory in the Second Chechen War, an end was put to Chechen separatism by Vladimir Putin, who quietly and unassumingly started strengthening the Russian state. Even Russian "dissident" journalists, such as A. Kovalev, who accused Russia of being a genocidal empire, have written about the possibility, but also the need, to dissolve the Russian Federation.⁸

The underlying hypothesis of this paper is contained in the assertion that a new perestroika is underway and that it also has a global geopolitical character, this time, however, with a different direction and content. Our hypothesis is confirmed by all the ensuing events since the beginning of intervention confirm – referendum in four regions /*Oblasts*/ (Kherson, Zaporozhye, Donetsk, and Luhansk) and the Russian Federation reclaiming them and establishing a strategic alliance between Russia and China, with a tendency to grow the BRICS membership, reconcile Saudi Arabia and Iran, strengthen collaboration between India and China and claim strong positions regarding the Ukrainian crisis in African, Asian, and South American countries.

The first indications of the new perestroika could be seen in Putin's now famous speech delivered in Munich in 2007, when he, *inter alia*, said: "I consider that the unipolar model is not only unacceptable but also impossible in today's world... What is even more important is that the model itself is flawed because at its basis there is and can be no moral foundations for modern civilisation" (Putin, 2022, p. 14).

Denazification and demilitarization of Ukraine stand for required measures Russia is taking in this conflict to put an end to the creation of a new Ukrainian nation from Russian speaking populations of Malorussia and Novorussia. At the same time, a successful outcome of this operation would mean ending American hegemony and laying foundations for a new multicentric and more just world. Its failure would reconfirm US hegemony that has been in place so far and would put Russia in a barely tenable situation.⁹

This paper will deal with the original perestroika in a slightly more detailed manner so as to elaborate on the set hypothesis as well as to defend it. There is a multitude of papers that have been written on perestroika. Nevertheless, when we were looking through sources

⁸ In this respect, Kovalev writes the following for the American magazine *Foreign Policy*: "Today's Russia, after all, is a vast multi-ethnic state, the result of centuries of imperial conquest, subjugation, colonization, resettlement, and genocide. Some have even suggested Russia be decolonized, breaking it up along ethnic boundaries to liberate its captive minorities" (Kovalev, 2023).

⁹ As a matter of fact, what we can see taking place now is a conflict of two value systems. Writing of a "reverse Babylon", which represents the re-establishment of monolingualism (*όμογλωσσία*) and as a consequence the disappearance of peoples and creation of homogenous humanity as a community of individuals, which in a sense we have foreseen: "Populous nations, such as the Russian and Chinese ones, will also succumb, unless there is determined resistance on a level of consciousness. The fundamental question here is whether this can be accomplished without a great war and a potential future conflict between the East and the West" (Lukić, 2018, p. 208).

for this paper, we were unable to find relevant papers that connected perestroika to the current situation in Ukraine, as a continuous process, which is our main intention. Until 2008, as Z. Milošević notes, “Serbian scientists wrote next to nothing about the Ukrainian question, so this topic is something of a secret that is still to be revealed, described, and analysed (Milošević, 2008, p. 11).

Now, the situation is somewhat better. In this regard, it is worth pointing out collected papers entitled *The Ukrainian Question Today* (Z. Milošević, ed., 2015), which analyse sociological, geopolitical, and historical aspects of the Ukrainian question. In the foreword to these collected papers, A. Ogorodnikov defines “Ukrainianism” as the underlying idea of the struggle against Russian unity and statehood, as an anti-system versus Russian thousand-year-long civilisation (see: Ogorodnikov, 2015). In these collected papers, besides Ogorodnikov, the Ukrainian question is dealt with by K. Shevchenko, Z. Milošević, Y. Spitsyn, F. Gaida, A. Polunov, L. Krishtapovich, N. Mališevski, S. Perišić, D. Proroković, B. Balj and S. Sotirovski.

The *Sociološki pregled / Sociological Review* journal has already published a special section dedicated to the Ukrainian crisis, entitled *Global Consequences of the Ukrainian Crisis*¹⁰, for which, besides the editor of this dedicated segment V. Cvetković, contributing authors were also D. Proroković, B. Dimitrijević, M. Dželetović, and P. Stanojević. The hypothesis which D. Proroković presents in his article is that the “consequences of the Ukrainian crisis escalating irreversibly transform the geopolitical environment, thus prompting the reshaping of a new world order (Proroković 2022, p. 744), the view correlating with our hypothesis that what is at play now is a new geopolitical perestroika.

As regards monographs in the Serbian language, this topic has comprehensively been dealt with by Z. Milošević (*Russian Question Today*, 2006; *From Malorussians to Ukrainians*, 2008, etc.) and D. Petrović (*Geopolitics of Contemporary Ukraine*, 2009; *The Ukrainian Crisis and Ukraine-Russia Conflict 2019-2022*, 2022, etc.). S. Antonić’s *Two Votive Nations: Russians and Serbs* (2022) is a book of significance in this context.

In this research, we placed particular focus on the book *Ukraine is not Russia* (2022). Although Ukraine’s former President Leonid Kutschma is signed as the author, he personally admits that the book is the result of joint effort by a number of people elaborating on the essence of Ukrainian ideology and the manner of establishing the Ukrainian nation. There are also works which were written in response to this book - *Ukraine is also Russia*, by S. Sidorenko (2005) and collected papers entitled “Ukrainian” *Disease of the Russian Nation*, compiled by M. Smolin (2004).

GORBACHEV AND PERESTROIKA

Events that followed as a result of the decision on the commencement of perestroika, as noted by S. Velichko, “have an enormous historical meaning both for the fate of former Soviet republics, Russia primarily, and the entire world alike” (Velichko, 2005).¹¹

---

¹⁰ See: *Sociološki pregled / Sociological review* 56 (3) / 2022, pp. 737–872.

¹¹ Original perestroika, which first started in 1985, did not entail just economic, but also socio-political restructuring, which led to the fall of the Berlin wall, unification of Germany, dismantling

M. Gorbachev's reforms¹², implied by perestroika, can be divided into two phases: phase one (1985-1987), during which the bottom-up model was applied, and phase two (1987-1991), which entailed democratization of the political system and the introduction of market economy. It was based on the phrase "Support, bottom-up!" (Sogorin, 1994). At the Plenum of the Central Committee of the CPSU, held on 27th January 1987, it was concluded that the situation in the Soviet Union was complicated, that the country was in a state of major crisis and, therefore, revolutionary and comprehensive transformation was required in all spheres of society, but primarily in economy and politics (Gorbachev, 1988a). The concept of perestroika that was adopted at the time included a set of various measures.¹³

Perestroika was devised as reconstruction, which means that the system was supposed to be destroyed and constructed at the same time. In this respect, Y. Afanasyev says: "Construction - yes but not on wasteland, but so to speak on an already occupied place or space, in the morass of long-established economic, political, and ideological structures and forms, of which those that have value, that have proven to be justified and that hold perspective, should serve as a foothold and condition, whereas some should be discarded as ballast and hindrance, in order to discover the potentials of socialism (Afanasyev, 1988, p. 123). Gorbachev himself used to say that the idea of perestroika relied on 70 years of history and that it combined "continuity and novelty, historical experiences of Bolshevism and present-time socialism", and also that it stood for a new political thought as a philosophy of action or, better yet, as a philosophy of life (Gorbachev, 1988b, p. 64, 65). Nonetheless, we should keep in mind that he was quite right at the time, when he also criticised, with good argumentation, Western capitalism, i.e., its militarism and neo-colonialism. In this connection, he pointed out that without military power and non-equivalent exchange with the so-called third world countries, capitalism was unable to operate in economic

---

of the Warsaw Treaty, Yeltsin declaring sovereignty of the Russian Soviet Republic, thus in practical terms granting sovereignty to other USSR republics, as a consequence of which the USSR dissolved in 1991, this leading to separatism within the very Russian Federation and the Chechnya wars. All this allowed NATO to expand towards east and resulted in the current Ukrainian crisis.

¹² Following Konstantin Chernenko's demise, upon suggestion of Andrey Gromyko, who at the time served as Chairman of the Presidium of the Supreme Soviet, on 11th March 1985 Michail Sergejevich Gorbachev was elected Secretary General of the CPSU. Interestingly enough, only a month after he was elected Secretary General of the CPSU, at the April Plenum of Central Committee of the Communist Party of the Soviet Union (CC CPSU), decision on the commencement of perestroika was rendered. Perestroika was supposed to contain three separate groups of measures: reorganisation of governance and planned economy, thorough improvement of the manner of work, and a more active involvement of human factor (Živanov, 1988, p. 8).

¹³ These measures meant doing away with mechanisms that prevented progress and creating a reliable and efficient mechanism to expedite social and economic development; a comprehensive development of democracy and socialist self-management; partnership between science and practical aspects for the purpose of accomplishing maximum end results; development of the social sphere in terms of more beneficial working and living conditions, leisure, education and medical care; protection of socialist morals and social justice and reliance upon creative masses and growing transparency of social life (see: Gorbachev, 1988a, p. 29). An especially interesting measure refers to democracy and socialist self-management, which is an indication of possible idea to create a form of synthesis between then Yugoslav social system with the Western social system. In a way, this actually happened.

terms or to develop (Gorbachev, 1988b). The big question remains unanswered, whether apparent economic crisis also required the dismantling of the Soviet system of rule. Major economic crises in capitalism, such as the crisis of 2008, do not by way of analogy lead to demands by political elites that capitalism be dissolved. Just the opposite, capitalism was safeguarded at all costs, mainly through state intervention and printing enormous amounts of money without backup.

It is difficult to say whether Gorbachev's "philosophy of action" really entailed a reconstruction of the system or whether from the very outset its objective was to dismantle the three pillars of Soviet socialism - Marxist-Leninist ideology, the CPSU and this powerful country. In the speech he delivered at the already mentioned January Plenum in 1987, Gorbachev invoked a good thought by Lenin: "When social reform starts, it is necessary, as V. I. Lenin taught us, to wonder 'what this transition actually consists of, what it is made of, and where it leads (Gorbachev, 1988a, p. 28). Nevertheless, as it turned out later, Gorbachev, to say the least, was not aware where his action was leading. An undisputed result of perestroika was deconstruction without reconstruction, i.e., the destruction of all three pillars which supported the Soviet Union, and it culminated with Gorbachev's decision to withdraw the USSR from the GDR, as a consequence of which the latter withdrew from the Warsaw Treaty and reunited with the Federal Republic of Germany (FRG). The GDR withdrawing from the Warsaw Treaty led to other Eastern Bloc countries demanding that they withdraw from this pact as well, which Gorbachev could not, or perhaps did not want to, prevent. Therefore, the Pact formally disbanded in 1991.¹⁴

Mike Bowker believes that it was not Gorbachev's intention to put an end to socialism but just to impart upon it a form of democracy, to build a kind of democratic socialism. However, he notes a very interesting fact that regards Gorbachev's trip to the West prior to him being elected Secretary General of the Communist Party: "Gorbachev travelled to the West - to Italy as a tourist and to Canada and the United Kingdom as member of official delegations. Therefore, he was familiar with the West, and he did not quite believe the Soviet propaganda cartoons of him, which depicted him in a bad way" (Bowker & Ross, 2000). This could be interpreted that Gorbachev's having travelled to the West contributed to his betrayal of the ideology of Soviet socialism. At the very least, this is unusual given the strict methodology of selecting cadre in the Soviet era. Still, it is possible that he had some informal contacts in the West at the time, which later turned out to be decisive for his reformatory activities.¹⁵

---

¹⁴ It is symptomatic that all the countries that used to be members of the Warsaw Treaty, along with some countries that were even part of the USSR, are today members of NATO. Bearing in mind all these facts, Gorbachev being awarded the Nobel Prize in 1990 was quite predictable.

¹⁵ In Russian references, both academic and journalistic ones, we can find many papers which assert that Gorbachev "betrayed" and that the leading role to this end was played by then Soviet ambassador to Canada A. Yakovlev, who organized Gorbachev's visit to this country in 1983. In this connection, I. Panarin notes: "The main role in the collapse of the USSR was played by the Judas of Sevastopol M. Gorbachev, who was brought to power by foreign powers" (Panarin, 2012).

YELTSIN AND THE DECLARATION OF SOVEREIGNTY OF THE RUSSIAN SOVIET FEDERAL SOCIALIST REPUBLIC

Gorbachev does not get all the “credit” for the collapse of the USSR. This role is rightly claimed by Boris Nikolayevich Yeltsin. The historian B. Medvedev describes Yeltsin as a flamboyant character and the strongest figure among the leaders of perestroika, a populist who found it easy to be very loud when speaking untruth, who was also a very shallow man, rough around the edges, lacking in education, but a man who was very deft at political intrigue. (Medvedev, 2009, p. 9, 10). It is interesting to note that it was Gorbachev himself who in April 1985 had Yeltsin come from Sverdlovsk to serve in Moscow. At first, he was Head of the Construction Department only to be installed as the First Secretary of the Moscow City Committee of the CPSU. After expressing his discontent at the Plenum of the CC CPSU in October 1987, when he criticised the Party’s activities, even Gorbachev in person, Yeltsin was relieved of duty as the First Secretary of the Moscow City Committee. Although he was kept out of political activity, he nonetheless remained member of the CC of the CPSU and was appointed Minister of the Gosstroy (State Committee for Construction) of the USSR.

Yeltsin’s big comeback took place during the year 1989, when he was elected to the Congress of People’s Deputies of the USSR, to sit on the Supreme Soviet of the Soviet Union. His appearances and speeches earned him enormous popularity among people, but he never regained support of Gorbachev and the most prominent figures of the CP. However, he got support elsewhere - in the United States of America. In September 1989, he was received as a high dignitary in Washington. In Medvedev’s opinion, “they wanted to see Yeltsin and gauge his chances both as politician and as personality and also as potential successor to M. Gorbachev” (Medvedev, 2009, p. 44). He met with the State Secretary James Baker and had a meeting with the United States National Security Advisor Brent Scowcroft in the White House, which President George Bush Senior also “happened to attend”.

At the end of 1989, Yeltsin wrote a book entitled *Against the Grain - An Autobiography* (released in 1990), in which he starkly criticised top figures of the Party and Gorbachev himself. This book was pompously advertised in the West, with plenty of publicity and a number of promotional campaigns. In spring 1990, Yeltsin travelled to Spain, Italy, the United Kingdom and other European countries for his promotional campaigns. The British reporter John Lloyd apparently had very good sources since he wrote the following in his *Financial Times* article of 16th March: “It is quite possible that Boris Yeltsin will soon become President of the Russian Federation once he has claimed an influential position from which he can bite his rival’s head off. The Soviet Union or Russia in any case, will probably at one point be in the hands of this cunning, arrogant man, with an enormous appetite for power and skill to achieve his goal (Lloyd, 1990; quoted according to: Medvedev, p. 46). In fact, this is exactly what transpired. The British journalist foresaw what had not been foreseen by major figures in the Soviet Union. Due to a surprisingly poor selection of cadre, in May 1990 at the Congress of People’s Deputies of the RS FSR Gorbachev virtually conceded Yeltsin to be elected Chairman of the Supreme Soviet of the RS FSR.¹⁶ By all accounts, this is what he wanted to begin with.

---

¹⁶ He was elected Deputy as a member of the CP of the USSR, but the opposition Democratic Russia Election Block proposed him as presidential candidate. Out of a total of 1,060 deputies, 800 of them

As early as 12th June 1990, the Congress of People's Deputies of the RS FSR passed the Declaration of State Sovereignty of the RS FSR and on 22nd June adopted a document "on separating governance functions in the territory of the RS FSR". These two decisions were crucial. They *de facto* made Russia separate from the Soviet Union and at the same time deprived federative authorities of any power. On the other hand, Russia in this manner almost literally gave sovereignty away to other republics within the USSR. It was as early as July same year that Ukraine declared it. Russian separatism was something that hardly anyone expected in the Soviet Union, and as Medvedev writes: "There were few people who in 1990 comprehended the importance and possibilities that were contained in this declaration" (Medvedev, 2009, p. 52). This was a masterstroke. It was since the following year that the Soviet Union no longer formally existed. Perestroika saw its utter collapse, whereas for Russia this meant the beginning of years of major economic and political crisis.¹⁷

UKRAINE AS A COUNTRY WITH A NEGATIVE DENOTATION

As an independent state, which had just been established, Ukraine fell under the influence of the United States of America or, as noted by V. Cvetković, "the collective West as its main tutor, mentor and patron of this former Soviet republic" (Cvetković, 2022, p. 834). This is confirmed by political moves which were made by the newly established state, various coloured revolutions, and ultimately, the coup of 2014 and ousting the legally elected president of the state, which marked the beginning of the armed conflict in Ukraine.

In our view, Ukraine in its today's boundaries could exist as an independent state only if it maintained friendly relations with Russia, in a manner similar to Belorussia. This entails its military neutrality but primarily it not joining NATO. Nevertheless, unlike Belorussia, ever since it gained independence, Ukraine has led a policy that was conditional upon different principles. Two political moves could be singled out as especially important since they demonstrate in a conspicuous manner how the interests of the West were exercised and how Russia was "contained" and threats posed to its security. Still, paradoxically enough, these were detrimental to Ukrainian statehood and its people's wellbeing, which is being confirmed by current events. The two mentioned moves were:

1. The establishment, under the auspices of the U.S., of the Organisation for Democracy and Economic Development (1997) - GUAM (Georgia, Ukraine, Azerbaijan, and Moldova).¹⁸ The organisation was joined by Uzbekistan in 1999, which was only

---

were in Gorbachev's favour. He spoke at the Congress against Yeltsin's candidacy and demanded that a vote be in favour of the candidate proposed by the CC of the CPSU. Nevertheless, Yeltsin won in the third round of vote, with 535 votes. It was only after this that he left the CPSU.

¹⁷ U.S. President G. Bush was only thrilled to declare victory in the Cold War, while American consultants, led by Jeffrey Sachs, went on a covert journey to Moscow, where they exacted "shock therapy", which meant liberalisation of prices, free trade, privatisation, financial stabilisation and a structural reform of manufacturing processes. Instrumental in this exercise were young Russian liberals Y. Gaydar and Anatoly Chubais, whom Vice chairman of the Supreme Soviet of the RS FSR, A. Rutskoy described as "boys in pink trousers and yellow shoes" (Ryabikin, p. 123).

¹⁸ For more on the significance of this alliance see: Milošević, 2008 and Chkheidze, 2018.

to leave it in 2005. Ukraine was supposed to be this organisation's leading country. Leading figures of these countries admitted to this alliance being forged for the purpose of "cordonning off" Russia.¹⁹

2. The National Security and Defence Council of Ukraine, which was then led by Ukraine's second president L. Kutschma, on 23rd May 2002 rendered decision according to which Ukraine's joining NATO was defined as one of its strategic goals.

The following year, in no other place but Moscow, and even in the Russian language, President Kuchma, who holds a degree in rocket engineering, published a book entitled *Ukraine is not Russia*. The book deals with identity issues.²⁰ Referring to the title of this book, Ukraine is essentially a country with a negative denotation. Nevertheless, negative definitions are as a rule not allowed in the denotation of terms. Hence, it is crucial to establish what something is rather than what something is not. The term "non-Russia", which can be derived from the title of Kuchma's book, substantially does not say anything about Ukraine but it does send a clear political message - what is of crucial significance for Ukrainian identity is that it is different from Russian identity.²¹

At one of Moscow book readings, Kuchma said that the main task was to "construct Ukrainians". This construction meant a shift in the awareness of Russian-speaking people who lived in the territory of this former Soviet entity, i.e., to turn those who were once Malorussians and Novorussians into Ukrainians. To achieve this construction, various forms of manipulation, coercion and violence were used. This mainly referred to suppressing, banning even, official use of the Russian language as well as media in the Russian language, persecutions of the Russian Orthodox Church, favouring the Uniate Church, distorting history and ideologizing culture in a Hollywood-like manner. It is interesting to note that German Nazis during the WWII occupation used similar methods and also banned official use of the Russian language and forcibly imposed the Ukrainian language (Milošević, 2008, p. 36).

What comprises a nation is not mere coexistence of a group of people in a certain region, but it is also a union of consciousness among them. It is about spiritual community that is based on the same customary practices which articulates themselves through language, culture, and religion. No nation can exist without those spiritual and customary determinants. "Is a Helen still Helen, an Egyptian still Egyptian", Schelling wondered, if we were

---

¹⁹ At the 2018 GUAM summit, which was held in Moldova, the then Ukrainian Prime Minister Vladimir Groysman said that the main purpose of the alliance's existence was to be a "buffer of counteraction against Russian expansion and an alternative way along the East-West route... With this I mean not only the transportation or logistics components but also those of energy and economy in general". At the same summit, Speaker of the Ukrainian Verkhovna Duma, Andrey Paruby called Ukraine, Georgia, and Moldova "Europe's shield against Russia" (see: Chkheidze, 2018).

²⁰ It is believed that Kutschma is not the actual author of this book but that it instead was a state-run project of building Ukrainian national identity, in which a large team of people was involved. Kutschma himself admitted to this in a way, when he said that around 50 people wrote this book and that he really was a kind of redactor.

²¹ For this exact reason it is possible to go as far as to speak of some "Ukri" as true Slavs after whom Ukraine was named, etc. In this concept, Russians were not Slavs at all but a Mongolian, Ottoman, or some other Asian people (Ulyanov, 1966, p. 4). Or, as Kutschma writes, the word "Ukraine" is derived from the word *rai* (paradise), which is supposed to mean that it is a country of paradise with people of paradise (Kutschma, 2003, p. 68).

to detach him from his mythology? If you deprive a nation of its language and customary practices, it will no longer be the same nation, but some other thing instead. And what that other thing it will be depends on those who have the power to impose different customary practices by taking away previous ones (Lukić, 2018, p. 197). With regard to Ukraine, as has already been noted, the new customary practices are based on non-Russianism that used to be represented by Uniate polonisation (the Union of Brest of 1596), since 1922, it was sovietisation, whereas today to a large extent it is Neo-Nazi westernisation. Measures of similar type are requisite in any project of establishing a new nation, which holds true for the “construction of Ukrainians”.

Kuchma’s book actually had a counter effect by provoking Russian scientists’ interest in the Ukrainian question, which in was not the case in the earlier past. In this respect, of particular interest are collected papers from late 19th and early 20th centuries - *Ukrainian Disease of the Russian Nation*, compiled by M. Smolin, a book by Sidorenko *Ukraine is Also Russia* and *The Roots of Russian Separatism* by N. Ulyanov (see more in: Milošević, 2008).

Smolin is perfectly right when he notes that the motto contained in the title, which explains what Ukraine *is not* Russia, holds the gist of the Ukrainian nationalist idea. In the preface to these collected papers, he notes: “The state of Ukraine is a form of Eurasian Croatia which also tears up the oneness of the Russian Orthodox Church and Russian statehood and the unity of Russian people” (Smolin, 2004). He defines “Ukrainianism” as an ideology of national rift within one part of the nation, a mind clouded by separatism, which demonstrates aggressiveness towards its other part (Smolin, 2004). “Ukrainianism is a kind of South Russian local westernism which extracts its basic ideas from a Polish-Catholic worldview. To Ukrainians, Polish culture, the Catholic Church, and German statehood are the embodiment of the West. Essentially, “Ukrainianism” is a severe disease of Orthodox civilisation as a whole. This is the exact same type of disease that created Croats and Kosovars - Serbs who betrayed Orthodox faith. Our South Russian separatists are specifically this type of traitors of the Orthodox Church and Russian unity” (Smolin, 2004). An illustrative example of this was Montenegro when the most prominent figures who were involved in construction “Montenegrins” realized that without change in religious identity their objective could not be accomplished. Consequently, they initiated an offensive against the Serbian Orthodox Church, calling it the Church of Serbia.

In his book, Sidorenko expresses a view that Russians are a single people of three, consisting of Belorussians, Malorussians, and Greatrussians, while Ulyanov thinks that the basis of Ukrainian separatism is the impact of Roman Catholic Church, which is exacted through Poles, on the one hand, and Cossacks whose seat is in Zaporozhye, on the other. It is through Cossacks themselves that the coining of the name “Ukraine” took place. He also notes another very important matter: “The development matrix for every separatism is the following: at first a “sense of national belonging” is born, then it grows and strengthens, only for it to lead to thoughts of separating from current state and establishing a new one. Nevertheless, the described process has been taking place in a reverse direction. What we saw there first, was their striving for secession, and only then did the ideas that constituted grounds for justifying such a striving start to emerge (Ulyanov, 1966, p. 4).

In April 2014, speaking in the TV programme *Direct Line with Putin*, famous Russian author S. Lukyanenko also noted that Ukraine had been developing as a state by confronting

Russia and adopting the principle that Ukraine was not Russia. Such a policy, in his opinion, yielded results that bred a nationalist-fascist situation, while both the West and Ukraine turned a deaf ear to Russia's position on this matter. In this regard, he asked Russian President Putin whether there was anything Russia could do make its position heard by the West.

In response to Lukyanenko's acknowledgment and question, Putin basically said two things that remain extremely significant to date:

1. Ukraine is a complex community and a country that has suffered enormously. Also, there is nationalism, which is escalating to Neo-Nazism, especially in the west of Ukraine, while the historical past of these regions is such that they used to belong to Czechoslovakia, Hungary, Austria, Austro-Hungary, and Poland, in which Ukrainians were never equal citizens. The fact has almost been forgotten that in the mentioned states, which today are part of the EU, Ukrainians were second-class citizens. However, in historical memory, deep down, it is buried as the collective subconscious, which results in neonationalism to Neo-Nazism.
2. The centre, east and southeast of today's Ukraine are something different. Malorussia and Novorussia are deeply rooted in the Russian state. In given circumstances, the role of Russia is the role of a "kind neighbour, closest relative"; concerns about Russia are raised in the West, due to it potentially becoming more powerful and therefore "they prefer to separate us, tear us apart". However, although they are to a large extent driven by this, it seems to me that they should listen to the voice of Russia since, keeping in mind current tendencies, entire Europe, all the way from Lisbon to Vladivostok, should unite in order it to be competitive and tenable in a world of future (for more details, see: Putin, 2014).

Nonetheless, the West did not want to hear Russia's voice. Ukrainization of Malorussia and Novorussia bears certain geopolitical implications. As noted by Z. Milošević, "the U.S. strategists are of the opinion that if Ukraine remains in any sort of good relations with Russia or forms any union with this huge country (along with Belorussia), then this Russian community, based on the size of its population, territory and resources will be stronger not only than Germany but even than entire Western Europe (Milošević, 2008, p. 37). This is the reason why GUAM was established in the first place, as an initial step in affiliating Ukraine to the European Union and NATO. Accomplishing this goal is not possible without creating a Ukrainian nation, and on the other hand, the Ukrainian nation cannot be created if the Russian language continues to live on in this state and for as long as the Ukrainian Orthodox Church recognises the Russian Patriarch as its supreme leader. For the said reasons, current conflict cannot be interpreted as a war between Russia and Ukraine, as Russian aggression, etc. but as a forced defensive-preventive war between Russia and the United States of America and its allies.

CONCLUSION

The ultimate goal of the United States of America is not the survival of the Russian Federation, but its disintegration. By declaring itself an exceptional nation, America wishes to impose its values and goals to the entire world. Insubordinate countries that make an attempt at resisting this process are coerced into submission. The use of force is always

justified with a mention of some good cause - democracy, human rights and freedoms, while countries which are deemed as not observing these values are declared as non-democratic, authoritarian, dictatorial, terrorist, and the like. In that spirit, former U.S. President Ronald Reagan publicly declared the USSR to be an evil empire in a speech he delivered in Florida on 8th March 1983 to the National Association of Evangelicals (see: Reagan, 1983). At a press conference in 2022, Joseph Biden called Russian President Putin a criminal (*Politika*, 2022). Still, if we focus solely on bare facts, the opposite is more likely, i.e., that American excellence is the embodiment of what America itself called - an evil empire. In this context, we should mention millions of Native Americans (Red Indians) on the North American Continent, the use of A-bombs against Hiroshima and Nagasaki, without any military justification, the Korean War, the Vietnam War, aggression on the Federal Republic of Yugoslavia, etc. American excellence does not even have as its goal the wellbeing of its own citizens, let alone of some “Ukrainians”. What is obvious is their readiness to deprive their own citizens of happiness so as to destroy the happiness of others. What best confirms this is the most recent example of Germany and other European Union member states whose economies and citizens have been suffering enormous financial damage due to “their own” imposed sanctions and their arms almost twisted into participating in the conflict by sending weapons as well as other forms of engagement. The ones who suffer most are exactly those people “helped” by the United States of America, i.e., the population of this former Soviet socialist republic, now the independent state of Ukraine.

Hence, this is not about the West helping Ukraine but a case of it using Ukraine to accomplish its geopolitical interests. Ukraine is being held hostage by the West but its citizens, not by their own choice, are in a situation that they are a form of “mercenaries” and tragic victims in the exercise of achieving someone else’s interests.

These interests, as already noted above, also entail the disintegration of the RF itself, which means that the RF was forced to wage this defensive-preventive war not only to forestall Ukrainization but also to make sure it survives. Russian military success, which is to an extent certain, even if Russia were to go no further than the annexation of Crimea and regions behind it (Kherson, Zaporozhye, Donetsk, Luhansk), would strengthen the RF’s position and allow for a new geopolitical perestroika, the establishment of a force that is powerful in financial and military terms, which would be a counterbalance to what has until now been Anglo-Saxon domination, mainly through the RF’s strategic alliance with the People’s Republic of China, that would also be joined by other Asian, African, and South American countries. Possible military defeat of the RF would result in it being weakened and destabilised from the inside, which could potentially give rise to conditions for its disintegration.

REFERENCES / ЛИТЕРАТУРА

- Afanasyev, J. A. (1988). We are talking about the past, and the future of socialism is being decided on. In: J. Kurjak et al. (ed.) *Perestroika in the USSR*. Beograd: Institut za međunarodnu politiku i privredu. [In Serbian]
- Antonić, S. (2022). *Two votive Nations: Russians and Serbs*. Beograd: Catena mundi. [In Serbian]

- Bowker, M. (2000). Introduction. In: M. Bowker and M. Ross (eds.), *Russia after the Cold War*. Edinburgh: Pearson Education Limited
- Cvetković, V. N. (2022). History resurrected: Ideological metamorphoses of the global order. *Sociološki pregled*, 56 (3), 832–872. DOI: [10.5937/socpreg56-40414](https://doi.org/10.5937/socpreg56-40414)
- Chkheidze, I. (2018, October 10). Fighters against “Russian evil”: why GUAM exists. Available at: <https://eadaily.com/ru/news/2018/10/10/borcy-s-rossijskim-zlom-dlya-chego-sushchestvuet-guam>. [In Russian]
- Doroshenko, D. (1939). Ukraine and Russia. In: *Malorussians and Ukraine*, Zagreb, printed from: *Nova Evropa*, book XXXII. [In Serbian]
- Doroshenko, D. (1939). *History of the Ukraine*, Edmonton: Institute Press Available at: https://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Gazetteer/Places/Europe/Ukraine/_Topics/history/_Texts/DORHOU/home.html.
- Gaydar E., Chubais A. (2011). *Crossroads of recent history of Russia*, Moskva: OGI Available at: http://www.kulichki.ru/moshkov/POLITOLOG/GAYDAR_E/chubais_gaidar.txt. [In Russian]
- Gorbachev, M. S. (1988a). On the reorganization and personnel policy of the party. In: J. Kurjak et al. (ed.) *Perestroika in the USSR*. Beograd: Institut za međunarodnu politiku i privredu. [In Serbian]
- Gorbachev, M. S. (1988b). Report on the occasion of Great October. In: J. Kurjak et al. (ed.) *Perestroika in the USSR*. Beograd: Institut za međunarodnu politiku i privredu. [In Serbian]
- Jelačić, A. (1929). *History of Russia*. Beograd: Srpska književna zadruka. [In Serbian]
- Kovalev, A. (2023, February 22). The Return of the Russia Question. *Foreign Policy*. Available at: <https://foreignpolicy.com/2023/02/22/russia-future-putin-war-imperialist-colonial-democracy-navalny>.
- Kuchma, L. (2003). *Ukraine is not Russia*. Moscow: Vremya. Available at: https://imwerden.de/pdf/kuchma_ukraina_ne_rossiya_2003__ocr.pdf. [In Russian]
- Lloyd, J. (1990, March 16). *Financial Times*
- Lukić, A. (2018). *Reverse Babylon*. Beograd: Prosveta. [In Serbian]
- Medvedev, R. (2009). *Boris Yeltsin – Russia at the end of the 20th century*. Beograd: Službeni glasnik. [In Serbian]
- Milošević, Z. (2008). *From Malorus to Ukrainians: a contribution to the study of the change in the cultural and national identity of Malorus*. Istočno Sarajevo: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva. [In Serbian]
- Milošević, Z. (ed.) (2015). *The Ukrainian question today*. Šabac: Centar akademske reči. [In Serbian]
- Panarin, I. (2012). General Liquidator of the USSR M. Gorbachev. In: *Oko planeti*. Available at: <https://oko-planet.su/politik/politiklist/112788-panarin-igor-nikolaevich-generalnyy-likvidator-sssr-mgorbachev.html>. [In Russian]
- Petrović, D. (2007). Geopolitical aspect of Modern Ukraine. In: *Globus*, year 38, No 32 Available at: <http://www.sgd.org.rs/publikacije/globus/32/015%20Dragan%20Petrovic%20-%20GEOPOLITICKI%20ASPEKT%20SAVREMENE%20UKRAJINE.pdf>. [In Serbian]
- Petrović, D. (2022). *The Ukrainian crisis and the Ukrainian-Russian conflict 2019–2022*. Beograd: Institut za međunarodnu politiku i privredu. [In Serbian]

- Petrović, D. (2009). *Geopolitics of Modern Ukraine*. Beograd: Institut za međunarodnu politiku i privredu. [In Serbian]
- Petrović, D., Bukvić, R. (2019). *The Ukrainian crisis 2013–2019*. Beograd: Institut za međunarodnu politiku i privredu. [In Serbian]
- Politika (2022, March 16). How Biden called Putin a war criminal, Available at: <https://www.politika.rs/scc/clanak/502236/Kako-je-Bajden-nazvao-Putina-ratnim-zlocincem>. [In Serbian]
- Proroković, D. (2022). Geopolitical consequences of the escalation of the Ukrainian crisis. *Sociološki pregled*, 56 (3), 743-762. DOI: [10.5937/socpreg56-40102](https://doi.org/10.5937/socpreg56-40102)
- Putin, V. (2022). *Russia in the New Age*. Beograd: Institut za političke studije. [In Serbian]
- Putin, V. (2014, April 17). Direct Line with Vladimir Putin. Available at: <http://kremlin.ru/events/president/news/20796/work>. [In Russian]
- Reagan, R. (1983, March 18). Reagan, “Evil Empire”, Speech Text – Voices of Democracy. Available at: <https://voicesofdemocracy.umd.edu/reagan-evil-empire-speech-text/>.
- Rozov, V. (1939). Malo Russia and the Malorussians. In: *Malorussians and Ukraine*, Zagreb, printed from: *Nova Evropa*, book XXXII. [In Serbian]
- Ryabikin, S. P. (1997). *Recent History of Russia (1991–1997)*. Moskva: Neva. [In Russian]
- Sidorenko, S. (2005). *Ukraine is also Russia*. Moskva: Alternativa. Available at: <http://russian.kiev.ua/books/sidorenko/ukralsorus/ukralsorus01.shtml>. [In Russian]
- Smolin, M. ed. (2004). “Ukrainian” disease of the Russian nation, Moskva: Imperskaya tradiciya, Available at: <https://djvu.online/file/AWq41zgQXPnad>. [In Russian]
- Ulyanov, N. (1966). *The Origin of Ukrainian Separatism*. New York: New Haven, Available at: https://vtoraya-literatura.com/pdf/ulyanov_proiskhozhdenie_ukrainskogo_separatizma_1966__ocr.pdf. [In Russian]
- Sogrin, V. (1994). *Political history of contemporary Russia (1985–1994). From Gorbachev to Yeltsin*. Moskva: Progress-Akademiya. Available at: <https://archive.org/details/B-001-027-754-ALL> [In Russian]
- Tančić, D. (2010). Historical method in Social and Political Sciences. *Tokovi istorije* 1/2010, 181–207. Available at: https://tokovi.istorije.rs/cir/uploaded/1%202010/2010_1_10_Tancic.pdf. [In Serbian]
- Velichko, S. (2005). Perestroika in the USSR (1985–1991) in domestic and foreign historiography. *Izvestiya Tomskogo politehničkog universiteta*, Vol. 308. № 1 Available at: <https://cyberleninka.ru/article/n/perestroyka-v-sssr-1985-1991-gg-v-otechestvennoy-i-zarubezhnoy-istoriografii/viewer>. [In Russian]
- Vk-spy cognitive magazine (2020, June 26). Gorbachev is an agent of influence. “Yakovlev was a CIA agent and Gorbachev knew about it.” Interview with Colonel A.A. Sokolov. Led the country to disaster. Available at: <https://vk-spy.ru/en/fen-shujj-i-nepoznannoe/gorbachev-agent-vliyaniya-yakovlev-byl-agentom-cru-i-gorbachev-znal-ob-etom/>.
- Yeltsin, B. (1990). Confession on a given topic, Sverdlovsk: Sredne-Uralskoe kniznoe izdatelstvo. Available at: https://booksafe.net/book/elcin_boris-ispoved_na_zadanuyu_temu-26144.html. [In Russian]
- Živanov, S. (1988). Perestroika. In: J. Kurjak et al. (ed.) *Perestroika in the USSR*. Beograd: Institut za međunarodnu politiku i privredu. [In Serbian]